

הגברת ייצור הבשר בעדר החלב – כיצד ובאיזה מחיר?

יצחק רמר, מ'ש' החקלאות

פוטנציאל ייצור הבשר בעדר החלב

מפאת מגבלות השיווק ומכסות החלב, זה מספר שנים אין שינוי משמעותי בהקף העדר הזה. התוספת הקטנה יחסית של הביקוש לחלב עקב עליית גודל האוכלוסייה והצריכה לנפש הסתכמה מדי שנה בס"ה בכ"ה 4.2 אחוזים, בממוצע לחמש השנים האחרונות. תוספת חלב זו נובעת מעליית התנובה הממוצעת לפרה (כ"ה 2.5%) והיתרה (1.7%) ניתן לזקוף להגדלת מספר הפרות. לפי תחזיות הביקוש בשנים הקרובות אין לצפות לשינויים רבים להרחבת שלוחת החלב.

בהנחה שמספר הנקבות בעדר מגיע עד כ"ה 190 אלף ראש וזמה כ"ה 100 אלף פרות נזדקק מדי שנה ל-1700 עד 2000 מבכירות להבטחת "הצמיחה", בנוסף לתחלופה עבור כ"ה 35000 פרות היוצאות מן העדר מדי שנה ונשחטות לבשר. התחום המקובל בשיעור יציאת הפרות במשקים נע בין 25 עד 45 אחוזים. בעדר סטאטי בגודלו, שיעור יציאת הפרות זהה לשיעור כניסת המבכירות. ברפתות בהן הפוריות האפקטיבית גבוהה, יחסית, תמותת העגלות והפחת בגידול עגלות עד ההמלטה נמוכים, מספר המבכירות לתחלופה הוא רב, במידה שהמבכירות העודפות לא נמכרות.

לפוריות אפקטיבית ולשיעורי תחלופה שונים השפעה גדולה על הקף ייצור הבשר. פוריות אפקטיבית מקובל להעריך בשני מדדים:

□ מספר ולדות לפרה בתחילת השנה (בלי מבכירות) נע בין 0.65 עד 0.85 לפי המשקים;

□ מספר ולדות לפרה בעדר בממוצע הכוללת גם המלטות של מבכירות ומושפעת משיעורי התחלופה. בעדרים נאמד מדד זה כ"ה 1.1 ולדות בממוצע לשנה, בשיעור התחלופה של כ"ה 35 אחוז. עם עליית שיעור

לפי ההערכות הקיימות, מתוך כלל כ"ה 50 אלף טונות משקל חי של בשר בקר המיוצר בישראל כ"ה 75-80 אחוזים נובעים משלוש השלוחות בעדרי החלב, (פיטום עגלים, גידול עגלות ופרות יוצאות) והיתרה מקורה בעדרי הבקר לבשר המורכבים משתי פעילויות, עדרי אמהות המספקות עגלות ועגלים גמולים ופיטום. בחלקם של עדרי הבקר לבשר הפיטום צמוד לענף ובאחרים נמכרים העגלות העודפות והעגלים הגמולים למשקי פיטום אחרים, מתמחים.

לפי הערכות המבוססות על נתונים כלכליים רבי-שנתיים, פעילות הפיטום במרבית השנים היתה רווחית יותר מאשר החזקת עדרי אמהות. במשך השנים משקים לא מעטים נאלצו לחסל עדריהם, בהיותם לא רווחיים או שנשארו בממדים קטנים, בעוד אחרים שהתרחבו התרכזו באזורים בהם הוצאות הונת עדרי האמהות היו נמוכות יחסית ומשקלי גמילת השגר היו טובים יותר. הסיבות לרווחיות נמוכה יחסית של עדרי הבקר לבשר בתחום הרבי-שנתי הן: הון ההשקעה הרב הדרוש לפיתוח עדרי אמהות, שיעורי הרבית הגבוהים במשק, תנודות גדולות במחירי הבשר וכ"כ אי-ודאות בתנאי אקלים המשפיעים על מחסור או שפע במרעה. מבחינת המשק הבודד, העדיפות להשקעות בעדרי הבקר לבשר היתה נמוכה במשך שנים. לעומת זאת, לאור השיקולים הממלכתיים בעבר בפיתוח המרעה ועדרי הבקר לבשר במרחבי הארץ, סדר העדיפות היה גבוה יותר. בשנים האחרונות מקורות המימון ותקציבי הפיתוח של הממשלה ושל הסוכנות היהודית הלכו והצטמצמו. למרות חשיבותו הלאומית נשאר ענף הבקר לבשר שולי בתרומתו להגברת ייצור הבשר והקטנת הייבוא בקנה-מידה נרחב וכ"כ מבחינה כלכלית ברמת המשק הבודד.

התחלופה ל-45 אחוז, המדד הנ"ל עולה עד ל-1.25 ולדות.

לפי נתונים שנתקבלו מסקרים כלכליים-מקצועיים נמצאה בשלוחת גידול העגלות "תפוקת מבכירות" של כ-75%. מקדם זה מבטא את היחס בין עגלות שנוולדו ומבכירות שהמליטו (או נמכרו למשקים אחרים). במשקים מצטיינים בגידול, מדד זה נע בין 85 עד 90 אחוז, בעוד שלעומתן ברפתות עם תמותה גבוהה ויציאת עגלות לבשר רבה, עקב

אי-התעברות והפלות, עלול מדד זה לרדת אף ל-60-65 אחוז. שלושת המדדים, פוריות אפקטיבית, תפוקת מבכירות ושיעורי יציאת פרות קובעים בכל רפת את פוטנציאל הייצור של מבכירות ושל בשר. במבחן שנערך לגבי עדר סטאטי של 100 אלף פרות נאמד פוטנציאל הייצור של עגלות עודפות, תוך כדי הנחת פוריות בינונית, מחד ושיעורי יציאת פרות ותפוקת מבכירות בתחומים המקובלים, מאידך.

טבלה 1. הפוטנציאל הקיים לייצוא מבכירות לעומת הגברת ייצור בשר.

שיעור יציאת פרות, %					תפוקת מבכירות %
45	40	35	30	25	
-3350	-100	3150	6400	9650	70
-375	2750	5875	9000	12125	75
2600	5600	8600	11600	14600	80

החלב (ש/ל) נשחטים בגיל כשנה (פרט לתמותה ופחת) עם השגת תוספת משקל יומית נטו של כ-1100 גרם.

בתחום שיעורי היציאות הנ"ל כל הגדלה או הקטנה באחוז אחד של יציאת הפרות גורמת לשינוי בין 625 ל-750 טונות בשר משקל חי בכלל ייצור הבשר בעדר. ככל ששיעורי היציאה גבוהים יותר, תוספת ההגדלה הולכת וקטנה. כדי לשמור על פוטנציאל הייצור של כ-100 אלף פרות בעלות ערך גנטי רב ביותר ולקדם את צמיחת הענף על-ידי הגברת ייצור הבשר המקומי ולהקטין את הייבוא של בשר הקפוא, אשר מהווה עדיין כ-65 אחוז מכלל הביקוש של בשר אכיל, עלינו להעריך ולבדוק חלופות שונות מבחינה מקצועית וכלכלית, הן במישור המשק הבודד הן ביחס להשלכות על המשק הלאומי.

ככל שתפוקת המבכירות עולה ושיעור יציאת הפרות יורד, מספר המבכירות העודפות גדל. לדוגמא, בעדר סטאטי בעל 70% תפוקת מבכירות בלבד ושיעור יציאת פרות של 40%, אין מבכירות עודפות (חסרות 100), לעומת זה, בהנחה של שיפור בגידול (הקטנת הפחת) והשגת 80% בתפוקת המבכירות וב-30% שיעור יציאת פרות (או תחלופת מבכירות) נשארות כ-11600 מבכירות מעבר לדרוש לחידוש העדר. בהנחה שייצוא מבכירות היום בקנה-מידה גדול אינה חלופה מעשית, ברור שככל ששיעור יציאת הפרות עולה ותפוקת המבכירות והפוריות לא משתנות, גדל ייצור הבשר הכולל של העדר לפי החישוב הבא:

טבלה 2. ייצור בשר בקר (טונות משקל חי).

שיעור יציאת פרות, %			
45	35	25	
23115	18885	13775	פרות
22625	20760	18515	עגלים*
2045	1875	1735	עגלות
47785	41520	34025	סה"כ

* החישוב הנ"ל נעשה בהנחה, שכל העגלים מעדר

מבחן חלופות בענף הרפת

בקביעת סדרי העדיפויות בין החלופות השונות, מבחינת המשק הבודד המטרה צריכה להיות השגת מירב הרווח ומירב התרומה של הענף לכיסוי ההוצאות הקבועות במשק (עבודה עצמית, הון פעיל וכיסוי הוצאות כלליות). מטרה זו יש להשיג במסגרת יחסי המחירים בין

העגלים, בשיעורי התחלופה השונים בתחומים של 25–35–45 אחוזים.

הגברת ייצור הבשר באמצעות גידול ופיטום עגלות (ש/ל) עודפות מעבר לצריכה לתחלופה ולצמיחה הצפויה.

גידול ופיטום עגלות צאצאי הכלאת פרות (ש/ל) בגזעי בשר, דוגמת העגלים.

פיתוח שווקים לשם ייצוא עגלות גמולות עד גיל 4–6 חודשים, חלופה לאי-יכולתנו לייצא מבכירות עקב עלות גבוהה ותחרות קשה בשווקים הקיימים.

שלוחת ייצור החלב.

ייצור חלב ברמות תנובה שונות, השפעתו על הגברת ייצור בשר והשלכות על רווחיות ייצור כלל הענף. בתחום של תנובות החלב הקיימות במשק (7000–10500 ליטר לפרה בשנה), כל שינוי משפיע על סטיה ממכסות הייצור. הגדלת התנובה מצריכה הקטנת מספר הפרות בעדר, הקטנת התנובה מאפשרת הגדלת מספר הפרות והגברת ייצור ולדות ובשר.

שיעורי תחלופה שונים והשפעתן על רווחיות ייצור החלב. ישנם וקיימים יחסי גומלין רבים בין השלוחות ובין החלופות השונות, לכן פונקציות הייצור הן מורכבות וטרם נחקרו די צרכן. לאור עובדה זו יש להתייחס בזירות לכמות ואיכות הנתונים העומדים לרשותנו, אשר עליהם מבוססות הנחות היסוד לשם בחינת החלופות השונות.

יחסי מחירים בין סעיפי תפוקה ותשומה בייצור בשר.

בעת בחינת החלופות להגברת ייצור הבשר, יש לציין את השינויים הגדולים שחלו במחירי הבשר וכ"כ התנודות הרבות הקיימות בחודשים השונים במשך השנים האחרונות. מן הראוי להתחקות אחר השינויים שחלו במחירי הבשר של עגלים ופרות בין השנים 1980/81 עד 1986*87 (השנה חושבה מאוקטובר שנה אחת עד סוף ספטמבר בשנה שלאחריה).

מרבית סוגי התוצרת והתשומות במערכת הכלכלית, כאשר מדיניות הממשלה היא הקובעת את הקף הענף באמצעות מכסות חלב, מחירים של חלב ומרבית המזון המרוכז המיובא. כ"כ היא המחליטה בתחום בשר הבקר המיובא, כמויות איכות ומחיר, סובסידיות והטלים ועל ידי כך משפיעה במישרין ועקיפין גם על ייצור כל יתר הסוגים של בשר בקר המיוצרים במשק, אשר עליהם אין מכסות ייצור וקיים כאן "שוק חופשי".

לאור מעורבות כל כך מעמיקה של הממשלה בענף הרפת נשאלת השאלה: מה כבר נשאר להחלטת המשק הבודד? באיזה תחום ייצור קבלת ההחלטות בידי היצרן? למרות כל הגזרות הני"ל ברצוננו להעלות לדיון החלופות השונות בענף הרפת במסגרת מכסות ייצור חלב הקיימות, ולבחון בכל אחת משלוש השלוחות – ייצור חלב, גידול מבכירות, גידול ופיטום עגלים – דרכים להגברת ייצור הבשר ומידת כדאיותו.

גידול ופיטום עגלים מעדר החלב (שחור-לבן) לגילים שונים, לשם השגת משקל רב ותפוקות גבוהות יותר. לדוגמא, מ'360–400 ק"ג נטו כפי שמקובל בשנים האחרונות ל'440–480 ק"ג נטו כפי שהיה מקובל בשנות השישים, ול'500 ק"ג נטו ומעל לזה כיוצא דופן בארץ ומקובל בארצות אחרות.

צאצאי הכלאת פרות (ש/ל) בעלות פוטנציאל ייצור חלב נמוך, בזרמת פרים מגזעי בשר מובחרים כשרולה, סימנטל ואחרים.

גידול ופיטום עגלים גמולים מיובאים בגילים שונים, לדוגמא 60–90 יום או 170–200 ק"ג, כפי שהיה מקובל בשנים קודמות. לאור המחסור הרב ברחמים בעדרי החלב כמו גם בעדרי הבקר לבשר ומפאת מחירם הגבוה של הוולדות, להגברה ניכרת של ייצור בשר הבקר בארץ ניתן להגיע רק על-ידי ייבוא עגלים גמולים בגיל הרך ממקורות מבוקרים, מארצות בהן קיימים עודפים ניכרים של עגלים מעדרי החלב ומחירם נמוך יחסית.

גידול המבכירות, והשלכותיו על הקף שלוחת

טבלה 3. מחירי הבשר של עגלים ופרות בשנים 1981-1987.

1987	1986	1985	1984	1983	1983	1981	
2.86	2.93	1.97	1.88	2.46	1.71	2.16	בשר עגל, \$ לק"ג נטו
1.74	1.82	1.25	1.21	1.47	1.17	1.45	בשר פרות, \$ לק"ג נטו

מ-5.30 עד 4.25 שקל לק"ג משקל חי במוצק לפברואר 1988.

תנודות מקבילות חלו בשנים הנ"ל גם במחירי בשר הפרות, בסדר גודל בין 0.80 עד 1.90 \$ לק"ג. מחיר בשר הפרות במוצק הרב-שנתי היה 1.44 \$ לק"ג, נמוך יותר ב-37% לעומת בשר עגל (ש/ל), אשר הסתכם ב-2.28 \$ לק"ג.

הגורם הקובע את רווחיות הייצור של בשר עגל ושעליו כמעט ואין שליטה ליצרן הבודד הוא שינוי ביחסי המחירים בין בשר עגל, מחד ומחיר "מזון מרוכז" ומחיר הוולד (עגל) בגיל רך, מאידך. מעקב רב-שנתי הנוערך במשקים מצביע על שינויים רבים שהיו ביחסי המחירים, למרות המדיניות של משרדי הממשלה הקובעים עקב "מעורבותם המעמיקה" כמעט בכל התחומים. להלן מובאים השינויים ביחסי המחירים של בשר עגל/מזון מרוכז ובשר עגל לעומת ולד (עגל) בן יומיים. הנתונים מציינים מה היא כמות הבשר עגל (בק"ג) הדרושה לרכישת יחידת תשומה.

המחירים מבוססים על רישום שוטף של מכירות במשקי המדגם בהם נערך מדי שנה סקר כלכלי-מקצועי של ענף הרפת. במרבית השנים הנ"ל שיעורי האינפלציה היו גבוהים ביותר, לכן הערכים השקליים הנומינליים הונו מדי חודש (בארבע מדידות) לפי השער היציג של הדולר. על תנודות המחירים בחודשים השונים בשנים הנ"ל מעידים נתוני העליה הניכרת במחירי בשר עגל, אשר החלה מאוקטובר 1984 (1.40 \$ לק"ג) עד מרץ 1985 (2.40 \$ לק"ג). מגמה זו של עליית מחירים נמשכה והגיעה במרץ 1986 לשיא (3.10 \$ לק"ג) וירדה לאחר מכן לרמה של 2.51 \$ לק"ג בפברואר 1987.

מן העבר הלא רחוק כל כך זכורים לנו תנודות חדות הפוכות במחירים. בחודשים אפריל/מאי 1983 הושג במוצק 3.01 \$ לק"ג ולאחר מכן חלה ירידה הדרגתית ומהירה עד 1.45 \$ בדצמבר 1983 ושוב עליה וירידה עד אוקטובר 1984. לאחרונה אנו עדים מחדש (מסיבות אחרות) לירידה ניכרת של בשר עגלים, מספטמבר 1987 ירדו בהתמדה מחירי בשר עגל (שחור-לבן)

טבלה 4. המחירים של בשר עגל (ק"ג) ביחס למזון מרוכז ולמחיר ולד בן יומיים.

1987	1986	1985	1984	1983	1982	1981	
38	44	79	103	70	102	90	בשר עגל/טונה מזון מרוכז
163	126	74	65	56	106	84	בשר עגל/ולד בן יומיים

הבשר לרכישת המזון, עד כ-38 ק"ג ב-1987. לעומת זאת, ואולי אף הודות לכך, חלה עליה מתמדת במחירי השיווק של עגלים בגיל הרך. כתוצאה מעלית המחירים של בשר עגלים במספר רב של משקים משפחתיים נבנו והתרחבו מפטמות חדשות. במקביל, במספר לא מעט של קיבוצים הקימו מחדש את שלוחת הגידול והפיטום. כתוצאה מכך ועקב התחרות

יחסי המחירים בין בשר עגל וסל מזונות מרוכזים בהרכב קבוע (שעורה, תירס, סובין וכוספה) מצביע על כך, שב-1984 דרוש היה למכור במוצק שנתי 103 ק"ג בשר עגל כדי לרכוש טונה תערובת הנ"ל. כפי שראינו, במהלך השנים היתה עליה במחירי הבשר, מחד וירידה במחיר התערובת, מאידך. לכן, חלה הטבה ניכרת ביחסי המחירים ומדי שנה פחתה כמות

על הרכב הוצאות הייצור ועל השינויים ברווחיות בין השנתיים האחרונות 1985/86 (מאוקטובר 1985 עד ספטמבר 1986) ו-1987 (מינואר עד דצמבר) אפשר ללמוד מן הנתונים המפורטים של משק שיתופי בעל רמת יעילות מקצועית בינונית למדי.

תרומה א' לעגל הסתכמה ב-1987 ב-483 ש"ח בממוצע, לעומת 494 ש"ח ב-1985/86 (ערך נומינלי). בהתחשב בערך הריאלי של הסכומים הנ"ל חלה ירידה משמעותית ברווחיות, היות ומדד המחירים לצרכן עלה בתקופה המקבילה (15 חודש) בכ-25%.

אם נחסיר מתרומה א' את ההוצאות הזקופות (עבודה עצמית במחיר יום עבודה 89.6 ש"ח כ-1.5 יום לעגל, ריבית על ערך האיננוטר החי ויתרת ההון לפי 12% וכ"כ הוצאות כלליות כ-5%) בס"ה 369 ש"ח לעגל בממוצע השנתי, נשארת תרומה ג' ב-1987 לעגל של 114 ש"ח, לעומת 100 ש"ח בשנה קודמת.

במשק הנדון הושגו המדדים המקצועיים הבאים: גיל השיווק 380 יום ומשקל נטו 439.5 ק"ג ב-1987, לעומת 337 יום ו-366.6 ק"ג

על כמות מוגבלת של עגלים, בשנתיים האחרונות, חלה עליה ניכרת ובלתי סבירה במחירי הוולדות. ההרעה ביחסי המחירים השתקפה בכך, שב-1984 נדרשו לרכישת עגל בגיל הרך 65 ק"ג בשר עגל, בעוד שב-1987 עלתה הכמות עד כ-163 ק"ג. מחיר העגל עלה מ-\$122 ב-1984 עד \$564 ב-1987, בממוצע.

מכך נובע, שבשנתיים האחרונות הסעיף הגדול ביותר בהרכב הוצאות הייצור של ק"ג בשר היו הוצאות הוולד, בעוד שבסעיף השני בחשיבותו נאמדו הוצאות המזון.

יחסי המחירים הרב-שנתיים בין בשר עגל ותערובת הסתכמו ב-75 ק"ג, בממוצע, בעוד שבין בשר עגל ועגל בגיל הרך הם הסתכמו בכ-95 ק"ג בשר.

רווחיות השלוחה של גידול ופיטום עגלים.

בסקרים כלכליים-מקצועיים אשר נערכו בשנים הנ"ל נמצאה "רווחיות סבירה" בשלוש שנים בלבד (1982/83, 1985/86 וב-1987), בעוד שביתר השנים רק במשקים יעילים הסתכמו "מאזניהם" ברווח (תרומה ג' חיובית).

טבלה 5. הרכב הוצאות הייצור של משק שיתופי בעל רמת יעילות בינונית (ש"ח*).

1987		1985/86		
206		187		מספר עגלים בממוצע שנתי
לק"ג בשר בממוצע	לעגל בממוצע	לק"ג בשר בממוצע	לעגל בממוצע	הרכב הוצאות ייצור
1.91	784	1.66	668	ולד
1.12	457	1.19	478	מזון
0.32	132	0.36	144	חומרים ושירותים
3.35	1373	3.21	1290	ס"ה משתנות
0.33	133	0.30	121	עבודה
0.35	144	0.33	131	רבית על ערך האיננוטר
0.23	92	0.23	93	יתרת הוצאות הון וכלליות
0.41	369	0.86	345	ס"ה זקופות
4.26	1742	4.07	1635	סה"כ הוצאות ייצור
4.56		4.45		מחיר בשר עגל, בממוצע שנתי

* בערכים נומינליים

בסקרים כלכליים שנערכו בשנים האחרונות נמצא גיל שיווק של עגלים בתחום בין 300 ל-350 ימים בלבד. ביחסי המחירים בין בשר/מזון/ולד וכ"כ שיעור הריבית, כפי שהיו בשנים האחרונות ועדיין קיימים, יש הצדקה להגדלת גיל הפיטום.

לפי ההתפלגויות של תוספות משקל יומיות מצטברות עד גמר השיווק ניתן להגדיר תחומים ברמת היעילות בפיטום בין המשקים. לפי מדד זה, משקים יעילים נחשבים אלה המגיעים בממוצע שנתי בעדר לתוספת יומית מעל 1150 גרם נטו, משקים בינוניים בתחום 1050-1100 גרם והבלתי יעילים משיגים אף פחות מ-900 גרם בתחום גיל שיווק דומה.

המעקב אחר התפתחות העגל מהגמילה עד השיווק מאפשר לקבוע בדרך כלל את פוטנציאל הגידול. לצערנו, מעקב אחרי משקל וגיל אופטימלי מבחינה כלכלית קיים במשקים מעטים בלבד. הגיע הזמן להנהיג שקילות תדירות יותר של עגלים בתהליך הייצור, דוגמת ביקורת החלב, על מנת לנהל ייצור בשר באופן יעיל יותר. בהמשך מובאים נתונים ממשק יעיל אודות עקומת ייצור ממוצעת של 33 עגלים, על בסיס שקילות בתדירות חודשית, בערך.

בשקילה ראשונה, בגיל 99 ימים בממוצע, משקל העגל הגיע ל-118 ק"ג. לאחר החסרת משקל הוולד (כ-40 ק"ג) נתקבלה תוספת משקל נטו של 788 גרם, אשר הלכה וגדלה בהתמדה עם הגיל והגיעה בעת השיווק ל-1217 גרם ברוטו.

תוספת המשקל בין השקילות הגבוהות ביותר (1441 גרם ליום) הושגה במדגם זה בגיל בין כ-4 ל-6 חודשים (שקילה מס' 2 ו-3) וירדה לאחר מכן בשיעור קטן יחסית עד 1344 גרם ובעת השיווק בגיל 328.7 יום הגיע משקל העגל ל-440 ק"ג ברוטו, בממוצע. לאחר החסרת 55 מהמשקל ברוטו נתקבלו לתשלום 418 ק"ג, ועם הורדת 40 ק"ג משקל הוולד הסתכמה תוספת משקל נטו ב-1150 גרם ליום.

בהנחת מחיר 4.55 ש"ח לק"ג ו-750 ש"ח מחיר הוולד (ממוצעים ב-1987) מתקבלת יתרה ליום כלכלה של 3.50 ש"ח; לאחר החסרת מחיר

בממוצע ב-1985/86. כתוצאה מכך חל שיפור-מה בתוספת המשקל היומית נטו, 1051 גרם לעומת 969 גרם. שיעור התמותה השנתי הפחת בתקופה הנ"ל היה 10 ו-9 אחוזים, בהתאמה. כמות המזון היומית לעגל ירדה מ-5.38 ל-5.23 ק"ג חומר יבש. מכך נובע שיפור קל בנצילות המזון. לייצור ק"ג בשר נטו נדרשו ב-1987 כ-5.20 ק"ג חומר יבש, (8.84 מג"קל א.נ.), לעומת 5.55 ק"ג ח"י (8.88 מג"קל א.נ.) בשנה הקודמת. הרכב המנה הממוצעת לעגלים ב-1987 הסתכם כדלקמן (ב-% מס"ה חומר יבש): מזון מרוכז יבש ולח 72%, תחמיץ חיטה ושזרות תירס 17%, חציר ושחת 11%. מחיר המזון לכל המנה הנ"ל הגיע ל-239 ש"ח/טונה ח"י. ללא הכללת תקופת הגמילה, מחיר המזון יורד עד 215 ש"ח/טונה ח"י.

הפער ברווחיות בין המשקים בשלוחת פיטום עגלים, כמו גם ביתר השלוחות, הוא רב ביותר. לפי התוצאות של הסקר הכלכלי האחרון אשר הסתיים, 1985/86 היתה השנה הטובה ביותר מבחינת הרווחיות של פיטום עגלים זה שנים רבות, הודות ליחסי מחירים יוצאי דופן. המשקים היעילים ביותר הגיעו לתרומה א' לעגל מעל ל-700 ש"ח בממוצע שנתי, (2-3 עגלים בלבד שווה ערך לפרה 1 מעדרים בעלי תנובות החלב הגבוהות ביותר), לעומת 494 ש"ח לעגל במשק הנדון. הגורמים החשובים ביותר הקובעים רווחיות גבוהה והוצאות ייצור נמוכות הם:

- מחיר בשר עגל (תפוקה וסיווג);
- תוספת משקל יומית מצטברת גבוהה עד גמר השיווק;
- גיל שיווק גבוה יותר (כ-13-14 חודש), תוך כדי הבטחת תוספת משקל יומית מעל 1150 גרם;
- שיעור תמותה ופחת עד השיווק נמוך יחסית (5-6 אחוז);
- הרכב מזון עבור העגלים בגילים השונים, המבטיח השגת תוספות המשקל הנ"ל תוך כדי שמירה על מינימום הוצאות לאנרגיה וחלבון כללי במנה.

טבלה 6. מעקב אחר תוספת המשקל של 33 עגלים במשק יעיל.

תוספת משקל נטו מצטברת גרם/ליום (3)	תוספת משקל ברוטו מדי שקילה		תוספת משקל		גיל ימים (1)	שקילה מס'
	גרם/ליום	ק"ג	ברוטו ק"ג (2)	גיל ימים		
788			118.0		99.0	1
	1396	48.3		34.6		
945			166.3		133.6	2
	1441	64.0		44.4		
1069			230.3		178.0	3
	1441	56.0		39.7		
1131			286.3		217.7	4
	1409	62.0		44.0		
1178			348.3		261.7	5
	1391	48.7		35.0		
1203			397.0		296.7	6
	1344	43.0		32.0		
1217			440.0		328.7	7
	1300	47.2		36.3		
1225			(487.2)		365.0	8
	1200	36.0		30.0		
1314			523.2		395.0	9

החישובים המשלימים (במדד יתרה של 3.50 ש"ח ליום) מראים, שבהנחות הנ"ל ולמרות ירידה גדולה בתוספת המשקל בין השקילות, עדיין תוספת המשקל המצטברת ליום עולה מ-1217 בעת השיווק ל-1225 ול-1314 גרם ליום. כמו כן, היתרה הנ"ל גדלה מ-3.71 ל-3.82 ש"ח ליום עם עליה בגיל השיווק מ-12 ל-13 חודש "בקבוצת עגלים יעילים", בה תוספות המשקל המצטברות ליום גבוהות יחסית לכל אורך תקופת הגידול.

בנוסף לחישוב החלקי הנ"ל, בקביעת המועד האופטימלי מבחינת היצרן של גיל ומשקל העגל בעת השיווק, יש לבחון סעיפים ונושאים נוספים כגון:

- מה היא תוספת ההוצאות למזון ליום בתחום הגילים הנ"ל;
- מה היא תוספת הרבית לדחיית שיווק העגלים;
- מה היא תוספת ההוצאות בחומרים ושירותים;
- עלות השימוש במבנה לזמן נוסף וכ"כ

הולד מערך העגל המשווק מחולק בימי החזקה.

הננו מעריכים, שאין הצדקה כלכלית לשווק עגל שחור-לבן בגיל מוקדם כל כך, עם שיעורי ירידה בתוספות המשקל הנ"ל בין השקילות כפי שנוהגים עדיין במרבית המשקים. היות ואין בידינו נתונים המבוססים על המשך שקילת אותם עגלים בגילים גבוהים יותר בתנאי הייצור של משק, אין אנו יודעים מה הם השינויים בתוספת המשקל המצטברת, מה הם השיעורים בירידת המשקל הצפויים בין השקילות - תפוקה וסיווג הבשר - ומה הם כמויות והרכב המזון האופטימלי מבחינה כלכלית לתחום גילים גבוהים יותר.

למרות המגבלות הנ"ל נערך חישוב, המבוסס על הנחות של הארכת גיל השיווק ל-365 ול-395 יום (ראה בטבלה 6, שקילות 8 ו-9, עם שיעורי ירידת משקל גדולים יותר בין השקילות, 1300 ו-1200 גרם ליום, בהתאמה), על מנת להעריך את השינויים שעלולים להתקבל ביתרה ליום כלכלה.

ליצרן (ק"ג נטו משקל חי), עם עלית משקל העגל. בנוסף כגורם החשוב ביותר, האם מערכת השיווק, הסיטונאית והקמעונאית, הקיימת מוכנה ומעוניינת בשיוויים על מנת להגביר את ייצור הבשר ב-20 אחוזים ומעל לזה? האם ניתן להוכיח ולשכנע את כל הגורמים הקשורים בנושא, האם מה שמקובל וטוב במרבית הארצות המתקדמות של יצרני בשר ניתן גם ליישם ולהנהיג בישראל?

- בעבודה, במידה שזאת מגבלה;
- בכמה יורדות הוצאות השחיטה והפירוק לק"ג בשר עם עליה של כ-20% במשקל הנטו של העגל;
- מה הם השיוויים בתפוקת הבשר וסיווגו עם עלית המשקל בתחום הנ"ל ומעבר לזה, לדוגמה 560-530 ק"ג נטו;
- מה הם השיוויים הצפויים במחיר בשר העגל

עצור
afimilk

שאלון "אפִּימִילֵק":

- * כמה עולות לך זלקות עטין בשנה?
- * מה מחיר יום סרק במשקך וכמה יש לך כאלה?
- * כמה ימי ריק מיותרים בעדרך?

300-500 ש"ח לפרה תוספת רווח כתוצאה משיפור בריאות הפרה וסליטה במרווח בין ההמלטות באמצעות "אפִּימִילֵק".

"אפִּימִילֵק" מערכת ממוחשבת לניהול שוטף של ממשק בריאות ופוריות

המשביר המרכזי

המחכקה למערכות מחקיות, טל. 03-335131

צ.ח.ת. אפיקים

קיבוץ אפיקים, 15148, טל. 067-54811

